

ALÂEDDİN KEYKUBÂD

28 yağında tahta geçen, Sultan Alâeddin Keykubâd Türkiye’de ‘‘birinci imparatorluk’’ dediğimiz Selçuklu ağı hükümdarlarının en haşmetlisi, belki en büyüğüdür. ‘‘İkinci imparatorluk’’ olan Osmanlı ağı Türkiye’sinde Kanunî Sultan Süleyman neyse, Selçuklu Türkiye’sinde de Alâeddin Keykubâd odur. 1219 Aralığında 30 Mayıs 1237’de 45 yağında ölümüne kadar 17 yıl, 5 ay tahtta kalmıştır.

Alâeddin Keykubâd, yaklaşan ve bütün dünyayı tehdit eden Moğol tehlikesine karşı tedbirler aldıktan sonra, ilk iř olarak Akdeniz’in incisi Kalonoros’u fethetti. Bu şirin limana onun adına izafetle ‘‘Alâiye’’ dendi; bugün ‘‘Alanya’’ diyoruz. Bu suretle Anadolu Türkleri, Akdeniz zerinde Antalya’dan sonra ikinci bir limana ve deniz üssüne sahip oldular. Alâeddin Keykubâd, bundan sonra kiş aylarının çoğunu bu tatlı iklimli Akdeniz şehrinde geçirmeye başladı.

Daha sonra obanoğlu Hüsâmeddin Bey’in komutasında Kırım’a denizden bir ordu şevketti. Bu suretle Karadeniz hâkimiyetinin Türklerde olduğunu gösterdi. Bu Türk ordusu, Ukrayna ierilerine kadar ilerledi. 1226’da Ertokuş Bey Kilikya seferine haşladı. avlı Bey de kuzeyden inerek Silifke’ye kadar Olan Akdeniz kıyılan ele geçirildi. Bu çevrede hâlâ tutunmakta olan Ermenistan Krallığı, Türkiye’ye tâbi oldu.

Bundan sonra Alâeddin Keykubâd, Eyybî sultanı Âdil’in kızıyla evlenerek Selukoğulları ile Eyyboğulları’nın yaklaşmasını sağladı. Erzincan evresindeki Türk beyliğı Mengcekoğullarını da ortadan kaldırdı ve bu çevreyi doğrudan doğruya Konya’ya bağladı. Bu sırada Karadeniz’deki Türk sahilleri, ancak Ereğli ile nyne arasında uzanıyordu. Ereğli’den batısı Bizans’ın, nyne’den doğusu da gene bir Bizans devleti olan Trabzon imparatorluğunun elindeydi. Türkiye Hâkanı, Trabzon zerine bir ordu şevketti. Trabzon fethedilemedi; fakat imparatoru, sıkı şartlarla Selçuklulara tabi olmayı, Ermeni kıralı gibi yıllık vergi ve asker vermeyi kabul etti.

Cengiz Han’ın nnden kaçan Doğu Türk Hakanı Celâleddin Harzemşâh’ın Anadolu’ya yaklaşması da iki Türk imparatorluğu arasında bir çatışmaya sebep oldu. Alâeddin Keykubâd, nce Harzemşâh’la Moğollara karşı işbirliğı yapmak istedi. Fakat büyük ve kahraman bir kumandan olmasına rağmen siyasî görüşü kıt olan Sultan Celâleddin buna yanaşmadı. 10 Ağustos 1230’da Erzincan yakınlarında Yassıçemen’de geçen fecî kardeş savaşında Alâeddin Keykubâd, Celâleddin Harzemşâh’ı kesin şekilde yendi ve Türkiye topraklarından uzaklaştırdı. Sonra Erzurum’a geldi. Bu çevrede saltanat süren amcasının oğlunu tahtından uzaklaştırdı ve Erzurum’u da doğrudan doğruya Konya’ya bağladı. Türkiye Hakanlığı’nın büyük g kazanmasından rken Mısır Sultanlığı, Alâeddin Keykubâd’a karşı cephe aldı. Haleb yani

Kuzey Suriye'deki Eyyûbî devleti bile Mısır'a değil, Alâeddin Keykubâd'a tâbi idi. Eyyûbî imparatoru Sultan Kâmil, yanma 16 Eyyûbî melikini ve 100.000 kişilik ordusunu alarak Anadolu'ya girmek istedi. Fakat üst-üste Alâeddin Keykubâd'a yenilerek. Anadolu'dan atıldı. Bu suretle Suriye ve Kuzey Irak'taki Selçuklu hâkimiyeti kesinleşti. Doğu şuuruları ise çoktan Van Gölü'nü aşmıştı. Suriye'ye bir sefere hazırlanan Alâeddin Keykubâd, Kayseri'de Şeker Bayramı'nın 3. günü verdiği bir ziyafette öldü.

Türkiye birliğini kesin şekilde kuran Alâeddin Keykubâd, devrinin en büyük hükümdarıydı. Bağdad'daki Halîfe tarafından "Sultânul-âzam" yani 'en büyük imparator' diye anılarak, resmen İslâm hükümdarlarının en büyüğü olduğu tasdik edilmişti. Moğolların Anadolu'nun kapısını çalmak üzere buldukları yıllarda böyle kudretli bir hükümdarın genç yaşında Türkiye'nin başından uzaklaşması, felâketli bir devrenin başlangıcı oldu.

Sultan Alâeddin, bilgin ve şairdi. İlim ve sanat adamlarına karşı çok cömert davranmıştır. Heykel ve resim de dahil olduğu halde güzel sanatları himaye etti. Şöhretini duyduğu bir ilim ve sanat adamını en uzak ülkelerden Konya'ya çağırır, bizzat görüşürdü. Konya'ya gelen Bahâeddin Veled'le oğlu Celâleddin Rûmî'ye büyük hürmet göstermişti. Kışın birkaç ayım Kayseri'de, yazları Antalya ve Alanya'da geçirmeyi severdi. Adalet- işlerini dikkatle izler, bir haksızlığı düzeltinceye kadar arkasını bırakmazdı. Ordu ve donanmaya çok itina eder, askere pek iyi bakardı. Zamanında Türkiye'nin savunma bütçesi 100 milyon altını geçiyordu. Dâhice bir ticaret ve iktisat siyaseti takip etmiş, Türkiye'yi cihanın en zengin ve müreffeh ülkesi hâline getirmişti. Altın, gümüş ve değerli taşların Türkiye'ye sokulması gümrükten muaftı. Ticaret eşyası, devletin himayesi ve sigortası altındaydı; her türlü tecavüzden masûndü. Korsan ve eşkıya tecavüzüne uğrayan ticaret malını Hazine, derhal sahibine tazmin ederdi. Dünyanın en muhteşem kervansarayları ile ticaret yolları emniyet ve rahatlık altına alınmıştı. Şeker, dokuma, silâh fabrikalarının yanı sıra pek muazzam bayındırlık eserleri yaptırmıştı. Türk şehirleri, hattâ kasaba ve köyleri birer mamûre haline gelmişti. Köylü, tahta sabam terketmiş, madenî saban kullanmaya başlamıştı. Çağdaş Avrupalılar, o devir Türkiye'sinin zenginlik ve refahım efsanevî bir şekilde tahayyül ediyorlardı. Anadolu Türkü, Sultan Alâeddin'i "Uluğ Keykubâd" diye anmıştır. Emsalsiz bir saadet devrinin hükümdarı olan Sultan Keykubâd, çeşitli meziyetleri ve büyük bir devleti idarede gösterdiği dehâ ile, Türklerin hâfızasında ölümsüz kalmıştır. Osmanlı çağında Kanunî devri neyse, Selçuklu çağında da Alâeddin Keykubâd devri odur.

Kaynak: Yılmaz Öztuna, Türk Tarihinden Yapraklar, MEB, İstanbul, 1989. S.71-74